

Recenzija na knjigu *Status Drugog u islamu*

Ponuđen da pročitam i izreknem vlastiti stav o knjizi *Status Drugog u islamu* mladog znanstvenika, magistra znanosti, vrijednog imama Asmir ef. Salihovića, prije bilo kakve publikacije, s velikim zadovoljstvom i radošću sam prihvatio. Nakon temeljitog čitanja i sagledavanja širine kojom je autor pristupio, izražavam veliku zahvalnost na privilegiji koju mi je ukazao. Suština recenzije ne ogleda se samo u presjeku rada već je značajno iz istog nešto naučiti. Iz navedenog djela osobno sam dosta toga naučio.

Preglednim uvodnikom autor nas jasno usmjerava na korake koji slijede naglašavajući potrebu da se o ovoj temi mora više, snažnije, institucionalno govoriti. On se poziva na mnogobrojne ajete i hadise koje donosi u svom daljem tekstu. Dvjesto osamnaest ajeta (218) i osamdeset devet (89) hadisa čine okosnicu njegovog rada. Iz navedenog kur'ansko-sunnetskog izvora razvidno je da prihvaćanje "drugog" i "drugačijeg" po bilo kom osnovu za tradiciju islama i muslimana nije nikakva novost već predstavlja svojevrsnu obavezu da se i s njima uspostavlja i jača kultura dijaloga i to kur'anskim principom "na najbolji način" /*mew'izatur hasenetun*/. Istim radom i argumentima žele se razbiti određene predrasude koje, nažalost, postoje posvuda pa čak i određenim ulemanskim krugovima. Autor se služi Kur'anom i donosi najsnažnije dokaze /*hatuu burhanekum*/. Konstatacija autora: "Danas su znanost, filozofija, kultura pa i religija u službi velikih centara ideološke moći", odraz je želje da se stanje mora mijenjati. Zloupotreba svih navedenih potencijala je postala stvarnost. On ih želi temeljito mijenjati. Za temeljite promjene potrebni su znanje, iskrenost, poniznost, poštovanje i uvažavanje "drugog i drugačijeg". Prateći ideju i principe Kur'ana, autor snažno zagovara ravnopravan dijalog /*kelimetun sevaun*/, tvrdeći da se istina potkrepljuje dokazima, a ne emocijama. Međureligijski dijalog je, za muslimane, ne samo poželjan već nužan proces. Promican u duhu islama on nije islamizacija već prezentacija islama. Često se može primijetiti da postoje određene skepse naspram vođenja međureligijskoga dijaloga. Neki su skloni ići do te mjere da dijalog kršćana s muslimanima nazivaju evangelizacijom a, s druge pak strane, islamizacijom. Takav je strah neutemeljen jer Kur'an nas potiče da otvaramo, jačamo i ustrajavamo na dijalogu.

"O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Boga je onaj koji Ga se najviše boji. Bog, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa."

Ako pogledamo navedeni kur'anski redak */ajet/*, zamjećujemo da se Svevišnji pozivom obraća svim ljudima */ejjuhen-nas/*, ističe se temeljni princip na najširoj podlozi da su svi ljudi braća. Dakle, poziv nije upućen samo muslimanima, već svim ljudima. Svi ljudi sačinjavaju jednu obitelj i jasno se naglašava da podjela na narode i plemena nema svrhu otuđenja jednih od drugih, već to traži međusobno bolje upoznavanje */lite'arefuu/*, poštivanje, uvažavanje, razumijevanje, povjerenje i bratsku suradnju. Razvidno je također, da se ova velika obitelj pojedinačno i kolektivno ne vrednuje niti promatra kroz pripadnost plemenu, narodu, naciji, položaju ili bilo kojoj drugoj odrednici, već se, kao jedini parametar vrednovanja, s Božje strane gleda kroz prizmu pobožnosti, služenju samo Njemu */taqwa/*, a koja služi moralnoj veličini i uzdizanju. Dijalog kao takav podrazumijeva princip općeg dobra, a ne etno-dobra. On ima i svoja pravila:

- a) da učimo i da se mijenjamo,
- b) da bude dvostran ili višestran,
- c) da budemo iskreni pri ulasku u dijalog,
- d) daje mogućnost drugima da definiraju sami sebe,
- e) da se u nj ulazi bez predrasuda i pretpostavki,
- f) dijalog se mora voditi među jednakima i
- g) stalno preispitivanje vlastitih stavova.

Iz svega navedenoga razvidno je da je poštivanje i uvažavanje digniteta i dostojanstva "drugoga" utemeljio islam.

Život i postupci poslanika islama Muhammeda, a.s., Kur'ana koji je hodao */hulukul Kur'an/*, najboljeg uzora u životu muslimana */usvetun hasenetun/*, čovjeka koji je upotpunio svoju misiju na zemlji i potvrdio moralnu dimenziju islama */hulukun azimun/*, potvrđuju nam tu otvorenost, brižnost, poštovanje i dijalog s drugima bez obzira na njihov društveni, vjerski, spolni ili bilo koji drugi status. Vlastitim primjerom osvajao je srca ljudi, učio dove i tražio Božju uputu čak i za one koji su ga vrijeđali. U njegovom životu nailazimo na sve oblike dobročinstva koje je činio prema drugima.

Autor mr. Salihović analizira i određene deklaracije koje su nastajale kroz vrijeme a kojima se izražavala želja i potreba za kulturom dijaloga među religijama, civilizacijama i narodima. Izostanak dijaloga vodi ka sukobima, a nažalost i čestim ratovima kojima se uništava drugog i drugačijeg. S ciljem da mir i sigurnost vladaju svijetom, neophodno je voditi kontinuirani dijalog zasnovan na jasnim principima koje možemo naći u ovoj knjizi. Davno je rečeno da mir nije sve, ali bez mira, sve je ništa. Cijela knjiga ohrabruje svakog čovjeka da u dijalog ulazi bez straha. Ostvareni dijalog kroz humanost na globalnoj razini jamči svijetu mentalno zdravlje, bolju i sigurniju budućnost. On spominje i Povelju o ljudskom bratstvu koju su 04.02.2019. godine potpisali papa Franjo i veliki imama Al-Azhara dr. Ahmed At-Tayyib u Abu Dhabiju kojom na svojstven način potvrđuje tezu o nužnosti dijaloga kako to u Povelji stoji među braćom. U uvodniku iste stoji:

“Vjera upućuje vjernika da u drugom vidi brata i sestru koje treba poduprijeti i voljeti. Vjerom u Boga, Koji je stvorio svemir, stvorenja i sva ljudska bića – Njegovom Milošću jednake – vjernik je pozvan izraziti ovo ljudsko bratstvo, čuvajući stvoreno i cijeli svemir, te podržavajući svaku osobu, osobito najpotrebnije i najsiromašnije.

Ova transcendentna vrijednost bila je polazište u više susreta tijekom kojih smo u bratskom i prijateljskom ozračju dijelili radosti, žalosti i probleme suvremenog svijeta. Činili smo to uzimajući u obzir znanstveni i tehnički napredak, terapijska postignuća, digitalno doba, medije i komunikacije, ali i siromaštvo, ratove i nevolje mnogih braće i sestara u različitim dijelovima svijeta, što su posljedice utrke u naoružanju, socijalne nepravde, korupcije, nejednakosti, moralne degradacije, terorizma, diskriminacije, ekstremizma i mnogih drugih razloga.

Iz naših bratskih i otvorenih rasprava te iz susreta punog nade u svijetlu budućnost za sva ljudska bića rodila se ideja ovog ‘Dokumenta o ljudskom bratstvu’. To je iskreno i ozbiljno osmišljeni dokument pripremljen kao zajednička izjava dobrih i iskrenih težnji. Dokument poziva sve osobe koji u svojim srcima imaju vjeru u Boga i vjeru u ljudsko bratstvo da se ujedine i rade zajedno kako bi ovaj Dokument novim generacijama postao vodič prema kulturi uzajamnog poštovanja svjesnih velike božanske milosti koja sva ljudska bića čini braćom i sestrama.”

Zaključujući ovaj osvrt na knjigu autora mr. Salihovića, želim izraziti zadovoljstvo da se neko stručno i profesionalno bavi ovom tematikom unutar Islamske zajednice. Razumijevanje izvora vjere je odlika učenih i kompetentnih ljudi. Za knjigu slobodno možemo kazati da je temeljna literatura za razumijevanje multikulturalnih i multireligijskih društava.

Usvajanje principa naznačenih u knjizi olakšava zajedničko življenje i prosperitet društva. Time se sigurno i jača međusobno povjerenje koje je neophodno za uspjeh zajednice i društva. Ova knjiga sigurno je i doprinos znanosti jer se temelji na znanstvenim metodologijama uz čvrste argumente koje autor navodi. Činjenica da koristi 103 primarna, 110 sekundarnih i 11 internetskih izvora, te 529 fusnota kroz sedam poglavlja i zaključak govori o temeljitom pristupu koji preporuča ovu knjigu imamima, studentima, profesorima i svim zainteresiranim za ovu tematiku. Pisana je razumljivim jezikom i kao takva dostupna razumijevanju svih ljudi.

Akademik muftija Aziz ef. Hasanović

U Zagrebu, decembra, 2022. godine/džumadel-uhra 1444.